EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 1.7.2025.
COM(2025) 352 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

Godišnje izvješće za 2024.: Devetnaesto godišnje izvješće o provedbi pomoći Unije na temelju Uredbe Vijeća (EZ) br. 389/2006 od 27. veljače 2006. o uspostavljanju instrumenta financijske potpore za poticanje gospodarskog razvoja turske zajednice na Cipru

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

Godišnje izvješće za 2024.: Devetnaesto godišnje izvješće o provedbi pomoći Unije na temelju Uredbe Vijeća (EZ) br. 389/2006 od 27. veljače 2006. o uspostavljanju instrumenta financijske potpore za poticanje gospodarskog razvoja turske zajednice na Cipru

1. UVOD

Uredba Vijeća (EZ) br. 389/2006[1] („Uredba o pomoći”) temelj je za pružanje pomoći turskoj zajednici na Cipru i njome se propisuje podnošenje godišnjeg izvješća Europskom parlamentu i Vijeću. Cilj je programa pomoći turskoj zajednici na Cipru olakšati ponovno ujedinjenje Cipra poticanjem gospodarskog razvoja te zajednice. Posebno se radi na gospodarskoj integraciji otoka, poboljšanju kontakata i veza između dviju zajednica i s EU-om, kao i na pripremama za provedbu pravne stečevine EU-a nakon što se ciparski problem riješi.

2. PROGRAMIRANJE POMOĆI

Od 2006. do kraja 2024. za aktivnosti u okviru Uredbe o pomoći namijenjeno je 726 949 162,93 EUR. U rujnu 2024. za godišnji program djelovanja za 2024. odobren je iznos od 39 471 756,30 EUR[2]. Višegodišnji financijski okvir za razdoblje 2021. – 2027., s ukupnim proračunom od 240 milijuna EUR, programu je omogućio višegodišnju perspektivu zahvaljujući stabilnom godišnjem financiranju. Međutim, program pomoći iznimne je i prijelazne prirode i cilj mu je pripremiti i olakšati, prema potrebi, punu primjenu pravne stečevine na područjima Republike Cipra na kojima Vlada Republike Cipra nema stvarnu kontrolu nakon rješenja ciparskog problema.

Uredbom o pomoći i Uredbom Vijeća (EU, Euratom) 2020/2093 kojom se utvrđuje višegodišnji financijski okvir[3] omogućuje se revizija u slučaju ponovnog ujedinjenja.

3. MEHANIZMI PROVEDBE

Program se provodi na područjima Republike Cipra na kojima Vlada Republike Cipra nema stvarnu kontrolu („područja koja nisu pod kontrolom vlade”) i na kojima je primjena pravne stečevine privremeno suspendirana na temelju Protokola br. 10 uz Akt o pristupanju. Pomoć se provodi izravnim i neizravnim upravljanjem.

Komisija djeluje u jedinstvenom političkom, pravnom i diplomatskom kontekstu. Osiguranje pomoći u skladu s Uredbom o pomoći ne podrazumijeva priznavanje bilo kojeg javnog tijela na područjima osim Vlade Republike Cipra. Za provedbu programa potrebni su *ad hoc* dogovori uz istodobno poštovanje načela dobrog financijskog upravljanja. Donesene mjere uključuju intenzivno praćenje ugovorâ i pružanje potpore korisnicima, revidirane uvjete plaćanja te oprezan pristup u upotrebi bankovnih

---

1 Uredba Vijeća (EZ) br. 389/2006 od 27. veljače 2006. o uspostavljanju instrumenta financijske potpore za poticanje gospodarskog razvoja turske zajednice na Cipru i o izmjeni Uredbe Vijeća (EZ) br. 2667/2000 o Europskoj agenciji za obnovu (SL L 65, 7.3.2006., str. 5.).

2 Provedbena odluka Komisije od 3. rujna 2024. o donošenju Akcijskog plana za tursku zajednicu na Cipru za 2024. – C(2024) 6106 – Odluka o programu pomoći 2024. – Europska komisija.

3 Uredba Vijeća (EU, Euratom) 2020/2093 od 17. prosinca 2020. kojom se utvrđuje višegodišnji financijski okvir za razdoblje 2021.–2027. (SL L 433I, 22.12.2020., str. 11.).

jamstava. Pomoć uključuje znatan iznos bespovratnih sredstava, u pogledu kojih je potrebno intenzivno upravljanje resursima.

S ciljem ponovnog ujedinjenja, nakon povlačenja suspenzije njezine primjene u skladu s Protokolom br. 10, nakon stupanja na snagu sveobuhvatnog rješenja i kako bi se olakšala provedba projekata koji se financiraju iz programa pomoći, zajednica ciparskih Turaka mora se postupno usklađivati s pravnom stečevinom.

Komisija provodi odabrane projekte posredstvom Ureda EU-a za podršku programu na područjima koja nisu pod kontrolom vlade u Nikoziji. Osim toga, Predstavništvo Komisije na Cipru na cijelom otoku organizira sastanke, seminare i konferencije za novinare te komunicira s ciparskom javnošću na cijelom otoku, među ostalim i o temama kao što je program pomoći. Osim toga, informacijska točka EU-a, koja se financira iz programa pomoći, provodi niz komunikacijskih aktivnosti i aktivnosti za povećanje vidljivosti u okviru kojih pruža informacije o politikama EU-a, prioritetima i mjerama za potporu turskoj zajednici na Cipru te promiče europsku kulturu.

4. PROVEDBA TIJEKOM RAZDOBLJA IZVJEŠĆIVANJA

4.1. Opći pregled

Komisija nastavlja provoditi Uredbu o pomoći s općim ciljem podupiranja ponovnog ujedinjenja. U slučaju sveobuhvatnog rješenja ciparskog problema Vijeće će na temelju prijedloga Komisije jednoglasno odlučiti o potrebnoj prilagodbi Uredbe.

Potpora je 2024. bila usmjerena na nastavak vodećih inicijativa, kao što su program stipendija EU-a i mjere za izgradnju povjerenja uz potporu Tehničkog odbora za kulturnu baštinu, aktivnosti Odbora za nestale osobe, inicijative tehničkih odbora dviju zajednica te poticanje i omogućivanje trgovine preko zelene crte razgraničenja.

Potpora gospodarskom razvoju zajednice i dalje je ključna značajka programa. Pružena je pomoć za poboljšanje standarda u ključnim gospodarskim sektorima u okviru projekata usmjerenih na privatni sektor i subjekte u poslovanju s hranom. Uloženi su znatni napori kako bi se poboljšalo zdravlje životinja i sigurnost hrane u turskoj zajednici na Cipru.

Komisija je nastavila pružati pomoć turskoj zajednici na Cipru u usklađivanju sa standardima EU-a utvrđenima paketom od dvije mjere koje je Komisija donijela 2021. za registraciju zaštićene oznake izvornosti (ZOI) „Χαλλούμι/Halloumi/Hellim” i utvrđivanje uvjeta za kretanje tog proizvoda preko zelene crte razgraničenja. Osim toga, Komisija je nastavila sazivati neformalnu radnu skupinu za „Halloumi/Hellim”, koja okuplja dionike iz obje ciparske zajednice.

U 2024. dovršeni su značajni infrastrukturni projekti koje je financirao EU, uključujući zamjenu kanalizacijskih cjevovoda u Nikoziji, instalaciju vodoopskrbnih sustava, sportske objekte za mlade i sustave obnovljive energije. Dovršena je kanalizacijska mreža u Famagusti i uklonjeni su svi nedostaci i objavljena je studija za prvu solarnu elektranu dviju zajednica. Komisija je nastavila podupirati sektore zaštite okoliša te se posvetila temama koje su važne za cijeli otok, kao što su kružno gospodarstvo i kvaliteta zraka.

Među korisnicima i dalje postoje bitne razlike u sposobnosti da nakon stupanja na snagu sveobuhvatnog rješenja djelotvorno provedu pravnu stečevinu. Međutim, zajednica ciparskih Turaka nastavila je ostvarivati dobar napredak u nizu područja, kao što su sigurnost proizvoda, borba protiv pranja novca, obrazovanje, statistika i

okoliš, te pokazuje kontinuiran interes za poboljšanja u drugim sektorima i područjima.

Na kraju godine na snazi je u okviru programa pomoći bilo 98 ugovora.

4.2. Napredak po ciljevima

Opći je cilj programa pomoći olakšati ponovno ujedinjenje Cipra poticanjem gospodarskog razvoja turske zajednice na Cipru, s posebnim naglaskom na gospodarsku integraciju otoka, poboljšanje kontakata između dviju zajednica i s EU-om te pripreme za pravnu stečevinu.

Aktivnosti poduzete 2024. opisane su u nastavku za svaki cilj Uredbe o pomoći.

4.2.1. 1. cilj: Promicanje društvenog i gospodarskog razvoja

U okviru programa pomoći Komisija je nastavila usmjeravati i promicati gospodarsku integraciju i razvoj dodjeljivanjem paketa pomoći malim i srednjim poduzećima (MSP-ovi) u turskoj zajednici na Cipru radi povećanja konkurentnosti i inovacija. S obzirom na to da MSP-ovi čine okosnicu gospodarske aktivnosti u turskoj zajednici na Cipru, 2024. pokrenut je novi višegodišnji program pomoći „eunite: MSP" te se njime pomaže MSP-ovima ciparskih Turaka u ispunjavanju standarda EU-a, podupiru inovacije i potiče poduzetništvo. U 2024. dodijeljena su bespovratna sredstva u vrijednosti od gotovo 2 milijuna EUR za 45 poduzeća koja trguju ili su zainteresirana za trgovanje preko zelene crte razgraničenja. Uz više od 2554 dodjele bespovratnih sredstava malim i srednjim poduzećima u prethodnim godinama, ukupna vrijednost bespovratnih sredstava dodijeljenih MSP-ovima od početka programa potpore povećala se na više od 27 milijuna EUR.

U području gospodarske konvergencije 2024. nastavljena je suradnja sa Svjetskom bankom kad je riječ o praćenju makroekonomskih pokazatelja, statističkim podacima, olakšavanju trgovine i poboljšanju poslovnog okruženja za tursku zajednicu na Cipru. Dovršene su tri ključne procjene, odnosno „Distribucijski učinak fiskalne politike u turskoj zajednici na Cipru", „Procjena apsolutne linije siromaštva za gospodarstvo ciparskih Turaka" i „Procjena životnog standarda za tursku zajednicu na Cipru", a o nalazima se raspravljalo s relevantnim dionicima. Oni su istaknuli znatne izazove i prilike za gospodarstvo ciparskih Turaka te pridonijeli poboljšanju donošenja politika na temelju dokaza. Projekt tehničke pomoći za nadzor tržišta pokrenut u ožujku 2022. nastavljen je 2024. Cilj mu je uvesti nove i poboljšane prakse u području mjeriteljstva, standardizacije, akreditacije i ocjenjivanja sukladnosti. Uz blisku suradnju s privatnim sektorom projekt je pridonio poboljšanju poslovnog okruženja u turskoj zajednici na Cipru te osiguranju sukladnosti lokalno proizvedene robe sa standardima EU-a. Daljnja suradnja u tom sektoru uspostavljena je sa stručnjacima Instrumenta za tehničku pomoć i razmjenu informacija (TAIEX), kojim se podupire uvođenje standarda usklađenih s EU-om.

U kontekstu provedbe sustava EU-a za zaštićenu oznaku izvornosti (ZOI) sira „Χαλλούμι/Halloumi/Hellim" u turskoj zajednici na Cipru, u okviru tehničke pomoći koja se financira sredstvima EU-a nastavila se pružati potpora poljoprivrednicima, tvornicama hrane i lokalnim tijelima kako bi ispunili zahtjeve sustava ZOI-ja Europske unije. Zahvaljujući tome, do kraja 2024. u okviru sustava ZOI-ja izdani su certifikati za četiri proizvođača sira „Halloumi/Hellim" i 24 poljoprivredna gospodarstva u turskoj zajednici na Cipru. Osim toga, pokrenute su pripreme za pilot-program uzgoja ovaca i koza kako bi se povećala dostupnost i kvaliteta mlijeka. Potpora je uključivala i pomoć u sprečavanju, otkrivanju i daljnjem iskorjenjivanju bolesti životinja te

upravljanju zdravljem životinja u skladu sa standardima EU-a. Bespovratna sredstva u iznosu od 2,6 milijuna EUR dodijeljena su 2024. za 21 poljoprivredno gospodarstvo i tri mljekare kako bi im se pomoglo da ispune standarde EU-a primjenjive na proizvodne procese i povećaju proizvodni kapacitet. Uz tehničku potporu EU-a održavali su se sastanci neformalne radne skupine EU-a za „Halloumi/Hellim", u kojoj sudjeluju obje zajednice.

Potpora poljoprivrednicima i subjektima u poslovanju s hranom dio je šire potpore EU-a za poboljšanje životnih uvjeta i razvoja ruralnih područja u turskoj zajednici na Cipru zbog njihove gospodarske i društvene važnosti. Nova višegodišnja inicijativa „eunite: agroposlovanje" pokrenuta je 2024. radi (i) jačanja poljoprivrednog znanja i iskustva u turskoj zajednici na Cipru u skladu s pristupom EU-ovih sustava znanja i inovacija u poljoprivredi (AKIS), (ii) poboljšanja poljoprivrednih savjetodavnih službi i (iii) poticanja inovacija i održivog rasta poljoprivrednih i ruralnih okruženja.

Komisija je nastavila pružati potporu u području obrazovanja, pri čemu se posebna pozornost posvećuje strukovnom obrazovanju i osposobljavanju, cjeloživotnom učenju i profesionalnom razvoju nastavnika u turskoj zajednici na Cipru. Izrađeni su kurikulumski paketi za 29 zanimanja te su provedeni povezani pilot-projekti u devet škola, a organizirane su i fokusne skupine i razgovori sa 114 nastavnika i 88 učenika. Izrađeni su i u školama podijeljeni vodiči u međusektorskim područjima kao što su zdravlje i sigurnost, poduzetništvo, zaštita okoliša i strani jezik u zanimanjima. Procjena potreba za osposobljavanjem radi profesionalnog razvoja nastavnika provedena je u svim školama turske zajednice na Cipru. Utvrđene su četiri glavne teme (učinkovito poučavanje i učenje, upravljanje školama, uključivo obrazovanje i sigurne škole te upravljanje krizama). Za svaku od njih osnovan je odbor koji je zatim izradio relevantne module osposobljavanja.

Komisija je 2024. nastavila pružati potporu kojom se potiče trgovina preko zelene crte razgraničenja. Preko te zelene crte razgraničenja uspješno se trguje novim vrstama prerađene hrane i materijala koji dolaze u dodir s hranom te se stavljaju na tržište EU-a. Poslovna zajednica pokazala je velik interes za povećanje usklađenosti sa standardima EU-a. To dokazuju i višestruki upiti poslani jedinstvenoj kontaktnoj točki EU-a na Cipru, koja poduzećima i trgovcima zainteresiranima ili uključenima u trgovinu preko zelene crte razgraničenja pruža informacije, potporu i prilike za umrežavanje. Od početka inicijative 2023., jedinstvena kontaktna točka EU-a osigurala je prilagođenu potporu za 85 trgovaca.

4.2.2. 2. cilj: Razvoj i restrukturiranje infrastrukture

Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) nastavio je provedbu Instrumenta EU-a za lokalnu infrastrukturu na temelju postojećih sporazuma o doprinosu potpisanih s Komisijom u ukupnom iznosu od 36,7 milijuna EUR. Cilj je tog instrumenta pružiti potporu pri pripremi i provedbi ulaganja u relevantnu lokalnu infrastrukturu. To je uključivalo zamjenu kanalizacijskog cjevovoda „Kanal E" u gradskom području Nikozije, postavljanje spremnika za vodu i automatskih crpnih sustava u Lefki/Lefkeu, sportske objekte i opremu u četiri škole te uvođenje fotonaponskih solarnih sustava u Lefki/Lefkeu i u Centru za suradnju u Kormakitisu.

Radovi na sanaciji kanalizacijske mreže u Famagusti uspješno su dovršeni i do kraja roka za prijavu nedostataka u vezi s radovima u prosincu 2024. nisu prijavljeni nikakvi relevantni nedostaci. Osim toga, izrađena je studija predizvedivosti za solarnu

elektranu dviju zajednica u tampon zoni te je u veljači 2024. predstavljena ciparskim zajednicama.

Strukturne poteškoće u radu odlagališta u turskoj zajednici na Cipru nastavili su se 2024. Prethodno utvrđeni nedostaci povezani s lošim radom i upravljanjem odlagalištem nažalost nisu otklonjeni. Komisija je i dalje spremna pomoći korisniku da ispravi situaciju, uz uvjet da se donesu odgovarajuće strateške odluke o upravljanju.

Radi poboljšanja i zaštite okoliša Komisija je nastavila provoditi aktivnosti izgradnje kapaciteta namijenjene ciparskim zajednicama. Tijekom 2024. održano je nekoliko tečajeva i radionica u raznim područjima, uključujući sustave upravljanja okolišem, analitiku podataka za upravljanje okolišem, kvalitetu zraka, kružno gospodarstvo ili gospodarenje šumama, na kojima su sudjelovale stotine stručnjaka u području zaštite okoliša. Osim toga, u prosincu 2024. ciparski simpozij o okolišu okupio je čelnike obiju zajednica u području zaštite okoliša na tri dana kako bi raspravljali o zajedničkim problemima i rješenjima za izazove povezane s okolišem.

4.2.3. 3. cilj: Promicanje pomirenja, mjere za izgradnju povjerenja i potpora civilnom društvu

Uz potporu na temelju sporazuma o doprinosu s UNDP-om Odbor za nestale osobe nastavio je terenski i laboratorijski rad. Od ukupno 2002 nestale osobe do kraja 2024. ekshumirao je posmrtne ostatke 1186 osoba. Analizom DNK njih 1051 identificirano je i vraćeno obiteljima.

U 2024. potpisan je novi sporazum o doprinosu u vrijednosti od 2,6 milijuna EUR za financiranje rada Odbora tijekom 2025. Doprinos EU-a za podršku njegovim aktivnostima u razdoblju od 2006. do 2024. iznosio je ukupno 41,1 milijun EUR, što čini 80 % ukupnih sredstava Odbora u tom razdoblju.

Zaštita kulturne baštine i dalje je ključna sastavnica mjera za pomirbu i izgradnju povjerenja koje se podupiru u okviru programa pomoći, a odvija se u bliskoj suradnji s Tehničkim odborom za kulturnu baštinu, u kojem sudjeluju obje zajednice. U razdoblju od 2006. do 2024. program zaštite kulturne baštine primio je financijska sredstva EU-a u ukupnom iznosu od približno 30 milijuna EUR. To je omogućilo da se 178 lokaliteta kulturne baštine na otoku očuva, strukturno ojača, fizički zaštiti ili obnovi.

Zahvaljujući programu stipendija EU-a namijenjenih mladima na Cipru u suradnji s udruženjem United World Colleges, devet ciparskih Grka i devet ciparskih Turaka dobilo je priliku da studira na fakultetima članovima tog udruženja. Od uspostave programa 64 izuzetna mlada ciparska Turka i ciparska Grka završila su dvogodišnji međunarodni prijediplomski program na fakultetima članovima udruženja United World Colleges, čiji je cilj ujediniti ljude za mir i održivu budućnost. Tim se programom isto tako potiču aktivnosti uključivanja mladih iz obje zajednice i kratki tečajevi kojima se mlade nastoji potaknuti da pokrenu pozitivne promjene u društvu.

Potpora civilnom društvu nastavila se 2024. U okviru projekta tehničke pomoći za organizacije civilnog društva Civic Space i dalje im se pomaže da ojačaju svoje kapacitete, promiče se stvaranje okružja koje će poticati razvoj civilnog društva i potiču se umrežavanje i provedba aktivnosti zajedno s grčkom zajednicom na Cipru i drugim organizacijama civilnog društva EU-a.

Organizacije civilnog društva uspješno su dovršile projekte koji se odnose na prava pacijenata, zaposlenika, seksualnih manjina i međunarodnih studenata, zaštitu okoliša,

razvoj mladih i ulogu masovnih medija u procesu izgradnje mira. Potpisan je novi ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava u vrijednosti od 1,7 milijuna EUR za potporu aktivnostima ciparskog foruma za dijalog, koji okuplja stranke, sindikate, poslovne/profesionalne udruge i udruge poslodavaca te organizacije civilnog društva iz obje zajednice kako bi se izgradile zajedničke vizije i instrumenti kojima se podupire proces postizanja rješenja. Pokrenut je novi poziv na podnošenje prijedloga u iznosu od 2,25 milijuna EUR radi financiranja mjera organizacija civilnog društva, posebno u područjima ljudskih prava, okoliša i izgradnje povjerenja između dvije zajednice.

Udruga Platforma za ljudska prava nastavila je s uspješnom primjenom neposrednih bespovratnih sredstava koja joj je dodijelio EU te je 2024. primila dodatna sredstva. Glavne aktivnosti odnosile su se na tematska područja s dimenzijom rodne ravnopravnosti, kao što su borba protiv trgovine ljudima, prava izbjeglica i prava LGBTI+ osoba.

4.2.4. 4. cilj: Približavanje turske zajednice na Cipru EU-u

Komisija od 2022. u partnerstvu s Goethe-Institutom provodi program stipendija EU-a.

Kako bi se turska zajednica na Cipru približila EU-u, u akademskoj godini 2023./2024. studentima iz turske zajednice na Cipru dodijeljeno je 126 stipendija za pohađanje sveučilišta u zemljama EU-a. Za bivše korisnike stipendija razvijena je strategija u čijem se okviru organiziraju razna događanja u svrhu umrežavanja, angažmana te iskorištavanja vještina i prilika.

Studentima je od 2007. dodijeljeno više od 2275 stipendija za više od 100 sveučilišta u 23 zemlje EU-a. Tim se stipendijama u raznim državama članicama EU-a podupiru studenti prve godine prijediplomskih studija, studenti diplomskih i doktorskih studija te istraživači i stručnjaci u daljnjem razvoju jezičnih i profesionalnih vještina.

Informacijskom točkom EU-a upravlja Ured EU-a za podršku programu u suradnji s Predstavništvom Europske komisije na Cipru. Informacijska točka je svojim aktivnostima, uključujući one na internetu, 2024. postigla visoku razinu vidljivosti i uspješno informirala javnost o učinku programa pomoći i ulozi EU-a u postizanju rješenja. U okviru informacijske točke EU-a i drugih projekata koje financira EU 2024. organizirano je više od 350 komunikacijskih aktivnosti i aktivnosti za povećanje vidljivosti, uključujući proslavu Dana Europe s oko 5000 sudionika. Komisija je u tom razdoblju izradila 37 informativnih sažetaka, brošura i audiovizualnih materijala.

4.2.5. 5. i 6. cilj: Priprema turske zajednice na Cipru za uvođenje i provedbu pravne stečevine

Instrument TAIEX primjenjuje se za provedbu 5. i 6. cilja Uredbe o pomoći. Pomaže u pripremi turske zajednice na Cipru za provedbu pravne stečevine jer će se suspenzija njezine primjene povući kad na snagu stupi sveobuhvatno rješenje.

Instrument TAIEX i dalje je važan alat za ostvarivanje ciljeva programa pomoći i potporu trgovini preko zelene crte razgraničenja. Aktivnosti TAIEX-a provedene su u 13 sektora pravne stečevine EU-a kako bi se turska zajednica na Cipru približila standardima i postupcima EU-a. Organizirano je ukupno 110 misija stručnjaka i jedna radionica. Osim toga, nastavio se rad na izradi baze podataka svih pravnih tekstova

sastavljenih uz potporu TAIEX-a te na poboljšanju kvalitete prijevoda i tumačenja u turskoj zajednici na Cipru.

Potpora trgovini preko zelene crte razgraničenja (Uredba Vijeća (EZ) br. 866/2004) i dalje je najdinamičnije i resursno najintenzivnije područje aktivnosti TAIEX-a. Neovisni stručnjaci koje je ovlastila Komisija provodili su redovite fitosanitarne inspekcije svježeg voća i povrća, biljnih proizvoda, krumpira, meda i ribarskih plovila kako bi osigurali da su ispunjeni standardi EU-a za prehrambene proizvode kojima se trguje. U travnju 2024. Ministarstvo zdravstva Republike Cipra izdalo je okružnicu kojom se dopušta trgovina preko zelene crte razgraničenja za šest dodatnih kategorija prerađene hrane, i to kave, limunade, zamrznutog povrća, zamrznutog krumpira, hrane ukiseljene u octu i sušenih listova jute. Stručnjaci TAIEX-a osiguravali su standarde i kvalitetu na razini EU-a provjerama sukladnosti postrojenja na područjima koja nisu pod kontrolom vlade.

4.3. Financijsko izvršenje (ugovori i plaćanja)

4.3.1. Ugovori

Komisija je 2024. preuzela pravne obveze u iznosu od 37,5 milijuna EUR.

4.3.2. Plaćanja

Plaćanja su 2024. iznosila 40,4 milijuna EUR (37,3 milijuna EUR 2023.).

4.4. Praćenje

Komisija je izravno odgovorna za provedbu većine projekata (izravno upravljanje). Osoblje Komisije provodi vrlo visok stupanj praćenja putem stalnih kontakata s izvođačima, provjera na terenu, sastanaka na lokaciji i sastanaka upravljačkog odbora, kao i u okviru pojačane suradnje s lokalnim koordinatorima za financiranje iz EU-a. Tim za bespovratna sredstva nastavio je pružati tehničku pomoć i podupirati Komisiju u praćenju provedbe ugovora o bespovratnim sredstvima te pomagati korisnicima bespovratnih sredstava u primjeni pravila EU-a za provedbu ugovora o bespovratnim sredstvima, uključujući pravila o sekundarnoj nabavi.

Komisija određeni broj ugovora provodi i neizravnim upravljanjem. Provedbena tijela, kao što su UNDP, Svjetska banka, Goethe-Institut i Njemačka agencija za međunarodnu suradnju (GiZ) podnose izvješća Komisiji u skladu s odgovarajućim sporazumima o doprinosu i upravljanju. Komisija je uvelike uključena u svakodnevno praćenje tih mjera.

4.5. Revizija i kontrola

U potpunosti su provedene preporuke iz posljednje revizije koju je 2017. provela Služba za unutarnju reviziju, a koje su se odnosile na mehanizme unutarnje kontrole u području javne nabave.

4.6. Evaluacija

Neovisna evaluacija programa pomoći za razdoblje od 2013. do 2018. objavljena je 2022. Rezultati su bili zadovoljavajući. Zaključeno je da je program i dalje relevantan i da općenito ima pozitivan učinak. Potvrđena je dodana vrijednost EU-a te je navedeno da su zahvaljujući programu održani izgledi za ponovno ujedinjenje. Istaknute su i opća konzistentnost i učinkovitost programa. Međutim, u evaluaciji je naglašeno da se ponovno ujedinjenje Cipra ne može postići samo na temelju programa pomoći jer odgovornost za to snose dvije ciparske zajednice.

4.7. Informiranje, promidžba i vidljivost

U 2024. ukupno je organizirano više od 350 aktivnosti za povećanje vidljivosti i komunikacijskih aktivnosti kako bi se predstavio doprinos Europske unije razvoju turske zajednice na Cipru i procesu rješavanja ciparskog problema. Komisija je 2024. objavila posebno izvješće u kojem su predstavljeni napori uloženi u postizanje sveobuhvatnog rješenja ciparskog problema u okviru programa pomoći kako bi se osigurala bolja budućnost za sve Ciprane te doprinijelo postizanju trajne sigurnosti i stabilnosti u istočnom Sredozemlju[4].

4.8. Savjetovanja s Vladom Republike Cipra

Održavali su se redoviti sastanci s predstavnicima Vlade Republike Cipra. Komisija se i dalje oslanja na suradnju s Vladom kad je riječ o provjeri prava vlasništva te olakšavanju rada tehničkih odbora dviju zajednica. Isto tako, Komisija se redovito sastaje s Ministarstvom vanjskih poslova i Stalnim predstavništvom Republike Cipra pri EU-u.

5. ZAKLJUČCI

Djelovanjem u okviru ciljeva Uredbe o pomoći Komisija nastavlja pružati pomoć na temelju Uredbe o pomoći kako bi se olakšalo ponovno ujedinjenje Cipra poticanjem gospodarskog razvoja turske zajednice na Cipru i njezina približavanja Europskoj uniji.

Tijekom 2024. pomoć je i dalje bila usmjerena na područja koja su posebno zahtjevna kad je riječ o budućem usklađivanju s pravnom stečevinom, kao i na učinkovito odgovaranje na nove potrebe.

Ustrajanje na relevantnosti, zrelosti, odgovornosti i održivosti projekata polučilo je pozitivne rezultate i nastavit će usmjeravati buduće rasprave o programiranju. Osim toga, nastavit će se rad na postizanju većeg i dugoročnog učinka u prioritetnim područjima poduzimanjem strateških mjera. Komisija je spremna prema potrebi mobilizirati resurse, među ostalim u okviru programa pomoći, za potporu pregovorima za postizanje rješenja pod pokroviteljstvom UN-a i daljnjoj razradi elemenata tog procesa.

[4] Europska komisija. (2024.). Pružanje potpore EU-a rješavanju ciparskog problema: nasljeđe i vizija